

¿TE 'N RECORDAS?

Los richs tontos, la *crème*, la peste de la societat, se 'n va á las platjas acreditadas.—Deixém, me vas dir, aquellas platjas per ells, que, per ser tan concorregudas, deuen ésser antipáticas y que s' hi diverteixin en mitj del amohino fastigós del luxo. Aném á refugiarnos en algún recó misteriós; escullim en las platjas solitarias del Mediterrani lo poble més humil, de senzills pescadors y allá passarém la vida tranquila, sens altre teatre que 'l que 'ns oferirá la naturallesa, quieta, magnífica, ab sas decoracions magistrals perdudas al lluny acostantse á notas quan l' ayre las vigorisi ab son alé.

Jo, com tas voluntats y capritxos per mí son lleys, vaig dir-te:—Aném.—Y vam trobar lo poblet ideal. Nostra casa eran unas ruhinas, nostra cambra un taller: mes tu ab ta cara hermozejavas aquells murs que queyan á trossos, y ab los enginyosos rams de flors que á sol post guarnias; aquella casa la posavas com un palau. Tot era ditxa, somriure, armonía, llum á ton costat: fins oblidava que 'l mon existís. La soletat m' era dolsa, passada ab tú.

Quan tú corriás tota joyosa, las onas, envejante, vers á la platja s' arrastravan y allá 's tonían sense poguerte atrapar. Quan escalavas lleugera com dayna aquells roquetams que son la cintura de l' ample mar, si algú t' hagués vist, t' hauría

cregut infadigable, y no obstant, ¡quín pantejar! fent veure que no 't cansavas. Y jo, com en seguirte no més delirava, darrera teu apareixia com un satélit que un astre s' emporta en sas revolucions. Aixís passavam lo dia. Després, cap al tart, tots dos cansats ab la fadiga que predisposa á somniar, nos asseyam sobre la sorra y deixavam passar las horas, fixos los ulls en l' horizó que á poch á poch nos tapava la nit.

¿Te 'n recordas? ¡Qué hermosas eran las nits! La brisa bufava suaument, la veu del Mediterrani era dolsa, 'l cel ben estrellat. Tu recolzavas ton front demunt meu y en tos ulls hi veyá l' amor sens fi.

Una nit d' aquellas me sentía penetrat de fonda alegría; del fons de mon cor sortían recorts del temps passat; l' amor me 'ls retreya y ab colors vius se 'm presentá aquella historia de quan eram petits.

Un dia que estavam jugant dins un bosch perfumat per suaus olors, balansejantnos en un trapessi que ab duas brancas havíam guarnit, mentres jo 't columpiava, tos cabells s' embullavan, tos ulls s' encenían, ton pit se dilatava y la sanch pujava á tas galdas hermozejantlas, fent contrast ab la verdor del fullám.—Fort—me deyas—més fort encare—y, riallera, describías per l' espay un gran semicírcul tocant casi ab los peus las brancas del capdemunt. Totduna me digueres:—Prou; te vull dir una cosa.—Digas.—Voldria veure la mar.—La mar!—Es veritat que era cosa nova per nosaltres, pero—Pero sabs ahont es?

—Sí, de dret, allá baix.

Y de dret marxárem per un camí fondo quals marges estavan rublerts de flors boscanas que 's destacavan demunt d' una catifa d' esmeragda. Tot era agradable: las vessants de las montanyas se veyan sembradas d' arsos florits y d' ells ne sortían voladas d' aucells que piulavan á nostre pas; nos recolzávam l' un al altre ab las mañs ben agafadas, los ulls esverats. Prompte 'ns vejérem al mitj d' un desert. Prou cultiu, cap arbre, ni una casa, estávam embolcallats dins la més gran soletat, pero de por de tenir por, atrets per lo que buscávam, caminavam lleugers, fadigantnos la sorra que trepitjávam, guiats per una veu gegantina que oíam al lluny del lluny.

Per fi la vejérem. ¡Quína alegría! Tu vers ella, folla corre-gueres ab los brassos estesos rihent á tot pler. Després demunt

de la platja quíns saltiron! Tot s'oblidava en aquells moments. Tot era nou á nostres ulls y contemplavam aquell panorama senzill pero grandiós, com extassiats.

De prompte de la partió entre mar y cel pujá un núvol negre; la brisa se feu més forta passant sobre l'aygua y festonejava d'escuma las crestas de las onas que com més anava més grossas se feyan, tant, que, recargolantse sobre la sorra, botían ab fúria com esperitadas, deixantnos á tots dos molls los esquitxos de la salivera que en sa ràbia llensavan ensá y enllá. Lo sol s'apagá y 'l núvol negre, dilatantse per tot l'espai, semblá volgués amagarnos dins negra nit.

Espantats, fugírem dins la negror. Mon cor batejava espantosament; del pit me pujavan al coll ánsias mortals que 'm feyan sofrir y, agafats, corriam, corriam sense trobar lo camí; y las horas passavan, la pluja queya á grossas gotas y.... la tempestat xisclava darrera nostre cada volta més amenassadora, més terrible, fentnos feredat una veu de monstre que semblava sortís de sota terra per engolirnos als dos d'un cop.

Quan trobárem lo camí ¡en quín estat ja estávam! Tu anavas ben molla; jo regalava per tots costats. Volías fer la valenta, pero tremolavas com jo. Tos llavis eran amoratats, ton cos s'esllanguía y, quan cansada te recolzavas en mí, sentía ton cor que batejava fort, fort. ¡Oh que fort que batejava!

.

L'endemá quan te buscava, me varen dir: «Está malalta»; l'altre dia lo mateix, y l'altre, y l'altre y 'l de més enllá, fins que als vuyt dias me deixaren entrar. Encare eras al llit; ta cara conservava la palidés de la malaltía, mes lo somriure entreobrí ta boca y una llum dolsa com la del crepúscul matinal aclaría tos ulls.

Me vaig llensar vers tu ab los brassos estesos rihent y repenjanme. No sé com ma boca trobá la teva.

D'aquell bes, ¿te 'n recordas? Eh que no l'has oblidat? Jo encare 'n guardo en mos llavis un sabor exquisit.

Aquell fou lo primer dia que vaig concebir un pervindre de dolsura, y avuy, que tants anys han passat, sento aquell bes que 'm refresca l'ánima, fente estimar com may.

PASSIONERES

*
* *

Lo rosari de mes penes
jo esgranava un dia, trist;
quan n'acabava les denes,
me doná'l seu Jesucrist.

Repasant ara les seves
desde'l Pesebre á la Creu,
me recordo de les meves
sols per dir: gracies, mon Deu.

Vos, ab vostres mans divines,
dins l'hort de Gethsemaní,
fent la corona d'espines,
me'n tirau les flors á mí.

TUO LANGUORE LANGUESCIMUS

I

¡Pobre Jesús! ¿quí canta vostra gloria?
Perla del Cel ¿quí'os guarda dins son pit?
¡Perdent de vos los homens la memoria,
per companyó vos deixan sols l'oblit!

II

¡Pobre Jesús! vida de nostra vida,
¿quí'os obre'l cor quan hi trucau plorant?
y al vostre Cor, que aletejant nos crida,
¿quí li'n sent grat de que'ns estime tant?

III

¡Pobre Jesús! vostra agonía amarga
no s'ha acabat en l'arbre de la creu!
¡Ay! lo pecat la Passió 'os allarga...
¡Oh! qui pogués fervos de Cirineu!

IV

Tots los carrers son d'amargura
per Jesucrist que hi du la Creu;
los rega tots ab sa sanch pura
que es trepitjada arreu, arreu.

Lo traydor Judas viu encara;
en cada poble hi ha un Pilat;
per dar revessos á sa cara
cent Malcus te cada ciutat.

Calvari amunt plora sa Mare
y á tothom diu ab trista veu:
—Mon Fill santíssim es ton pare,
¿no li vols fer de Cirineu?—

PULCHRIOR EX VULNERE

Florejat de cinch ferides,
me sembla mon Aymador
lo roseret del amor
guarnit de roses florides.

Vora Jesús en la Creu
la Verge passa'l martyri.
Diríau jay! que'es un lliri
d'un roser florit al peu.

*
* *

Sentint colps de martell dalt del Calvari
Eva pregunta á Adam:—¿Qué hi deuen fer?
¿Deuen, potser, clavarhi
á qui nostre gran crím baixa á desfer?
—Sí—responguéli Adam á sa muller—:
soldan, damunt l'enclusa de la serra,
la cadena d'amor
que jay de mí! un dia la perduda terra
—'lligava al Criador.—

LA MORT DEL LLEÓ

Quis suscitavit eum.
Genes, 49, 9.

Del mon quan ha fet presa,—per set vegades
torna á rugir
lo Lleó del Calvari,—y en la Creu dura
s'es adormit.

Si era son ó no ho era—nos ho dirían
los seus butxins;
diríansho la llança,—llança terrible,
que'l Cor obrí.

No te sanch á les venes—y'n brolla encara
son ample pit.
¡Es mort! Es mort! miráulo...—¿De qué tremolan
sos enemichs?

Al lleó lo desperta—de la lleona
l'aspre rugit;
á Jesús lo deixondan,—Verge María,
vostres sospirs.

JACINTO VERDAGUER, PBRE.

ESPIGOLANT...

(LLENGUATJE VALENCIÀ)

Si en lo rogle argilent de la era,
De calor, pols y llum tot voltat,
Lo joyós llaurador agarbera
Les daurades espigues de blat,

La gent pobra, segons una vella,
Noble y santa costum de l'avior,
Quant deixá en los rastrolls la corbella
Espigola, cantant, en ardor.

Quant lo vi novell sembla que's créma
Y escomensa en los trulls á bullir,
Van de cep en cep, fent sa verema,
Los pobrets cabrerots á cullir.

Quant en l'horta, bledana y florida
Com cestella de flors, fruyts y blats,
Tots te fan rams de flor escullida,
Reina y Mare dels Desamparats;

Quant artistes, trovaires y sabis,
Lo millor t'ofereixen cascú,
Y ab sa veu tremolosa los avis
Ta llahor fan parlantnos de tú;

Yo que no tinch ingeni, ni ciencia,
Ni so artiste, ni expert trovador,
Espigole en los camps de Valencia
Flors cullinte en ofrena del cor.

Míram, Mare. ¡Ditjós qui te porta
Rams, com jo anyoradís he somniat!
Jo floretes cullides en l'horta
Qu'el vensill de l'amor ha nugat.

¡Si't volem! La gentil moreneta
Que te dú, en homenatge d'amor,
En Jiner la primera violeta
Y en Agost una alfábega en flor;

L'aixerida novell desposada,
Y la mare que't porta sos nens,
Y la viuda dolenta y nafrada
Que á tú prega abessant los orfens;

Lo jovent qu'en alegre rialla
Veu per tot esperances florir,
Y lo pare afanyós que trevalla
Per sos fills, ja cansat de patir;

A genolls, á tos peus, á tú clamen
Mare aymada, consol del dolor,
Y á una veu tots te canten y t'amen
Com si no haguera assí més que un cor!

Nostre cos l'entusiasme arisona
Quant en andes de plata al carrer
Ixes, mentres la traca retrona
Y t'aclama ton poble sancer.

¡Y felissos ó en jorns oratjosos,
Trists, alegres, contents ó nafrats,
May t'obliden tos fills carinyosos,
Dolsa Mare dels Desamparats!

Ventijol que les flors curruqueja,
Flors qu'embaumen lo dols ventijol,
Sol qu'alegra lo cel que blaveja,
Cel puríssim pabelló del sol.

Cascú't canta en sa veu misteriosa
Rossinyols, flors, boscatjes y vent,
Cansó dolsa, engisada, amorosa,
Que lo cor conmogut ou batent.

¿Si l'amem? ¡Qui devant sa capella,
Al passar, sense pressa, no entrá,
Qui l'ha vist y no pensa ja en ella,
No cal dirho, eixe no es valenciá!

LEOPOLDO TRENOR.

LA SEMPREVIVA

Quan la violeta primera
Se desclou dins mon jardí,
Du la nova falaguera
De que ja la primavera
No molt lluny está d' aquí.

Se vesten de nou fullatge
Per festejar s' arribada
Los rasers, mentres l' oratge
Gronxant lo gentil brancatge
Ne fa ploure la rosada.

Prest á cada cap de brot
Colorejan las poncellas:
Ve l' Abril, se badan ellas
Y 'l jardí esclata per tot
De mil flors á qual més bellas.

A la tapia se reclina.
La poruga enredadera.
Y allá en mitx s' arremolina
Desde l' humil clavellina
Fins á la dalia altanera.

Cada dia una regada
Reb lo jardí, tart ó prest;
Mes sovint queda oblidada
Una planta col-locada
En un recó dins un test.

Cendrosa es la seva fulla
Com un cel ennubolat:
Mes, si l'aygua poch la mulla,
La tardor no la despulla
Com á las que te al costat.

A son temps també trau flor...
Groga, com la fesomia
Del qui te pena en lo cor;
Y encara que jamay mor,
Com naix ja pareix mustía.

Si exa flor las altrás besa
Exhala com un cruxit,
Débil suspir de tristesa
A que torna l'escomesa
Al oratjol de la nit.

¡Pobres flors! jo us compadesch;
No 'us rodejan las abellas.
Y 'us oblidan las donzellas
Al compondre un ramell fresch
De clavells y maravellas.

També á vegadas jo 'n cull:
Y perque durin més dias
(Ja qu' han encisat mon ull)
Las pos capoll en remull...
¡En va! pronte son mustías.

Mentrestant la flor grogueta
Tantas voltas desdenyada,
Cullida, may s' ha esfullada
Ni ha perdut la coloretá
Tan trista ab que fou dotada.

Axó me demostra bé
Que los plahers que 'l mon dona
Tan sols brillan una estona;
Peró la tristor, quan vé,
Fa duradera corona.

.

¡Ah! la planta mitx marcida
Me consola perque 'm diu:
«¡Pobre jove dolorida,
Si trista es aquí ta vida,
Fará flor que sempre viu!»

MARÍA ANTONIA SALVÁ Y RIPOLL.

GERMANOR

Diu que al captayre coix
n' hi passa una de grossa:
te al noy y al gos malalts,
la febre 'ls hi arbola.
Dintre d' un antre humit
s' está plora que plora,
amanyagant el gos
ab sas manetas toscas.
El gos es son afany
y sa alegría tota,
que 'l pá li guanya prou
per caminals y pobles,
per vilas y ciutats,
per tot allá hont lo porta.
Tan ensenyat lo te
que sembla una persona,
fa 'l lladre y 'l senyor,
camina ab duas potas,
y fins sab fe' un sens fí
de salts y cabriolas.

Sols toqui 'l fluviol
la gent ja fa rodona,
fadrinas y baylets
y jayos s' apilotan;
finestras y balcons
tot desseguida s' obran.
El noy passa ab lo plat
pidola que pidola,
y plouen los diners
com pluja generosa
y el coix fuma felís
y menja y beu per dotze.

Perxó vetllant al gos
s' está plora que plora,
mentres que á ne 'l brivall
la gana l' esperona,
la febre 'l consumeix
y sobre 'l jas tremola.

—Deu meu!—murmura 'l coix
—del noy poch se m' endona;
xarrichs abandonats
se 'n troban á tot' hora,
pero un animal així,
ni en tot lo mon se troba.

A. LLIMONER.

ÍNTIMA

Quí no ha sentit humitejats sos parpres,
al contemplar lo que á sos ulls se mostra,
en las boyrosas nits, fredas y humidas,
que sovintejan en la gran Metròpoli!
Quadro conmovedor que glassa l' ànima,
que serra 'l cor y l' esperit contorba!
Tristor, vergonya gran de nostre sigle
no pogué encara redimir la dona!
Encar potent batega sobre d' ella,
l' esperit de la mort y de congoixa;
l' esperit d' opressió encara la ofega...
de pol á pol... entre las rassas totas!

EMILI TARRE.

Londres, Octubre 1888.

DE CASA

(Escenas gironinas.)

LAS FESTAS DE CARRER

I

Al temps que las minyonas de servey comensan á lluhir devantal blanch, xal de piqué y sach de percala; quan ja 'ls barrets de palla van endoyna; aixís que 'ls arbres se vesteixen, los rosers brotan y las vellas guardadoras de maynada deixan de assistir á la muralla á pendre 'l sol, preferint la grata ombra del jardí de la Devesa; tan bon punt tenim l'estiu á sobre, esclamo entre mí, més alegre que una criatura quan se li acosta 'l sant del avi: — Ja sòm al temps que á Girona s'está millor: la temporada de las festas de carrer y per consegüent de las sardanas, y per xó mateix de la alegría...

Més, al pensar ab aqueixa gent que, tantost arriba 'l juny, agafan los trastets y fugen d'aquí, lo goig se 'm torna malicia y 'ls n'hi diria quatre de frescas, cara á cara, que 'l fer embuts ho deixo pels llauners. Pero 'm detenen duas cosas: la por d'anármen de la llengua y aquella dita tan popular: «De gustos res n'hi ha escrit.»

De lo que no puch estarme, es d'esclamar, prés de santa
LA RENAIXENSA.—Any XXV.

indignació: — Anéusen, gent sense gust; anéu á Mónaco ó á *San Sebastián*, los que teniu diners pera ferho y penseu que per estar be heu de móureus de Catalunya; jo, mentrestant, me quedo aquí per anar sovint á Pedret y allí, veyent corre l' Onyar al meu devant y regalantme contemplant las barquetas que lliscan com ánechs pel cim del element líquit, pëndrem lo meu got d' aygua picant ab tota satisfacció, després de roségada la reglamentaria paperina d' anissos... Marxéu, que per vosaltres no s' han fet las cosas bonicas... ¿Qué sí?... ¿Cóm se comprén, donchs, que quan ve 'l temps que á Girona s' está més be, preneu la maleta y fugiu? ¿Cóm es que us deixéu perdre aquest espectacle tan lluhit que, avuy en un carrer, demá en un altre, se representa tot l' estiu á Girona?... —

Y aixís vaig enfilantme, fentme jo mateix lo pró y 'l contra... Retrech lo bairi del Carril, l' arrabal de Pedret, la plassa de las Cols...

Y com que en aquestos moments estém á últims de Maig, que es al temps que 'm trobo en l' estat que acabo de descriure, per venjar-me dels que se 'n van, vull esplayarme contant com se celebren á Girona las festas de carrer.

II

Si, quan entreu en una casa, veyeu á la canalla bruts de pastetas, sentiú que sa mare 'ls renya perque li han perdut las estisoras ó trencat una xicra y noteu escampats per terra, bossins de paper de color, ja podeu assegurar, sens por d' equivocarvos, que s' acosta la festa del carrer... Y si per cas no voleu creure lo que dich, passeu per devant de la casa en cuestió al cap de vuyt ó deu dias; y si no veyeu totas las oberturas que la casa tinga, vestidas de festa... vos donch la gorra per un duro.

Més, no hi passeu pas per la vigilia perque fins potser vos marejariau de veure tant de tráfech com hi ha... Tothom trevallava guarnint sas casas respectivas ab cadenetas, banderas,

gresolets pel balcó y fanals de paper, sens descuydarse del parell de canyas verdas per cada costat de totes las oberturas.

Los pabordes, en mánegas de camisa, tots están atrafegats; l'un s'afanya á donar las canyas que faltan á distribuhir; l'altre, ab una escala á coll, seguit d'una gran munió de maynada, va colocant las banderetas que, enganxadas en una llarga tirallonga de fil d'*empalomar*, han de anar d'un costat á l'altre de carrer, á la altura dels primers pisos; l'altre, pujant y baixant d'aquestos per colocar barrabombas, aranyas, estrelles y demés accessoris; tots enllestint feyna, que sembla que n'hi hagi per vuyt diás...

Pero ab tot, passéuhi 'l vespre del dia mateix; veureu quina diferencia... Las canyas ja son colocadas; gresolets, fanals, barrabombas, estrelles y aranyas, tot encés, fent ressaltar los colors de banderas, cadenas, sarrells y altres adornos, que, ja us ho dich: un hom no sab hont decantar los ulls, puig per tot se veuhen boniquesas... Lo sabater de la cantonada, (poso per cas,) ha fet una sabata de paper, que costa molt de creure que d'un sabater sia fabricada; lo sastre ha penjat una estrella al devant de casa seva, que sembla trasplantada del cel; l'adroguer te una botiga que encanta: entre la Mare de Deu que hi ha al fons, los ciris que la voltan y las lilaynas que ha guarnit la seva noya, sembla tot preparat pera ferhi 'l mes de María. Oh, y per aqueix terme, totes las botigas del barri...

Aixó la vigilia, que l'endemá es tot diferent... De bon dematí, ja ab los bailets conceixeriau que es festa extraordinaria, porque aixís com per las ordinarias no s'alsan fins que 'l porch canta, per la del carrer sembla que al llit los punxin. Encar no son las sis, ja tenen los peus á terra, y agafant la mitja presa de xacolata y 'l llonguet, corren á reunir-se tots pera discutir lo mérit dels adornos de totes las casas, y pera anar á pinyas, desgraciantse 'l vestit bo, si es que no 's saben entendre.

A mitj dematí, pabordes, pabordessas... tota la gent del carrer, van á ohir l'ofici que 's celebra en honor del Patró ó Patrona del barri. Lo pendó (ó tabernacle, segons lo carrer) lo solen portar los noys de las personas de més carácter del vehinat, fent llum ab ciris uns quants més, que van tot devant en professó... Los pabordes y pabordessas, caminan darrera 'l pendó; y á la cua, segueix la cobla que ha de tocar

l' Ofici, las sardanas, y tot lo que convinga pera 'l major lluhiment de la festa. No es broma: tot plegat, fa un efecte ben maco.

Acabat l' Ofici, en tant que quasi tothom s' está *guanyant la vida* ab lo plat al devant, las pabordessas, los pabordes y 'ls músichs, encar treballan ab lo *llevant de taula*, anant de casa en casa á demanar pel *Sant*, y convidant á las ballas, als que deixan anar alguna *blanca* á la lluhenta safata que duhen las pabordessas.

Pero quan las pabordessas treballan més, es á la tarde, entre sardana y sardana, venent números del «*gran regalo de un cordero á beneficio del Santo*»; no se 'n veuen las mans. . *Vamos á veure*: ¿quín es lo jove que s' está de gastar-se deu céntims, demanantli aquellas gironinas tant bonicas? (Consti que 'n tenim de noyas macas...) ¡Y d' aquella manera que ho demanan!

—Ey tu, ros, vina aquí que me 'n pendrás mitja dotzena y, per la paga, ballaré una sardana. ¿T' hi avens?—

¿Qué us sembla? ¿Quí es que no s' hi avé?...

Aixís las cosas, arriba que 's fa fosch; la gent s' adona de que desde 'l mitjdia no ha menjat res y tothom va á sopar pera agafar dalit pel vespre.

Y 'l vespre arriba; y com si ningú 's recordés del cansament de la tarde, se balla ab lo mateix coratge que si no s' hagués ballat d' un any ensá, no retirantse ningú fins á *las petitas*.

Al endemá se fa lo mateix que 'l primer dia, aproximadament, y s' acaba la festa. Dich s' acaba y mento, que encara queda la *faixina*, y la gent del barri, com si res hagués estat, se reuneix á la font del Rey, pera donar compte de las sobras dels dos dias de festa y brincar una estona als acorts de la «música de saquer».

Ab tot aixó, afeeginthi que al carrer de la Argentería, penjan lo «tarlá» entre mitj de dos primers pisos y 'l fan ballar ab gran contentament de la gent menuda; fent notar que á las Ballesterías adornan lo carrer ab rama de boix en lloch de ferho ab cadenetas y recordant que á la plassa de las Cols anuncian la festa uns quants dias abans, al só d' un tabal que toca un home, recorrent la Ciutat ab grans crits de «¡Viva 'l Xatol!» ab tot aixó ja 's pot tenir una idea, encara que petita, de lo que son á Girona las festas de carrer.

LOS MERCATS

Per mercats bons á Girona; y 'l *qui no ho vulga creure que ho vinga á veure.*

Si n'hi ve de gent de tots aquestos vols!... Salt, Amer, Bescanó, Quart, La Sellera, Banyolas, Cassá...

¡Quín espectacle presentan totas las carreteras que aquí fan cap!... Desde 'l matí al vespre que van plenas.

Encara no ha sortit lo sol ja veuríau als pagesos que venen a fer compras ó vendas: los uns estirant als bous per la banya, los altres tocant un remat de xays, los de més enllá menant una *dotzenota* de porcells; las donas ab un cistell á cada bras ab virám ó fruyta; los joves, ab la vara de freixa á la má, la barretina de gayrell, lo brot d'alfábrega á la orella y la mitja-rialla als llabis, pensant en las paraulas que dirán á la xicota quan la trobin en lo firal, en la plassa ó en qualsevol carrer.

A dintre la ciutat, tot es bullici. Desde Pedret al cap d'avall del carrer de la Rutlla, es tot atestat de pagesos... A la plassa de Sant Agustí los que venen patatas, nous, castanyas y fruyta al engrós; á la del Gra no cal dirho; á la de las Cols, cols, virám, fruyta á la menuda y algun formatge.

Aixó sense contar las paradas de roba, de las quals ne penjan vestits de criatura, faixas y barretinas; las paradas de llauner, que están guarnidas de embuts, llums de ganxo y galledas; las de ferrateria y quincallería, adornadas ab molls, palas, forquetas, respalls pel bestiar, pipas y petacas; los gorristas... Vaja: de tot lo que hi ha no hi falta res.
Y per totas las botigas?... Los esparters ab los portals embarrassats d'estoras, fregalls, barrets de palla, cabassos, cordas

d' espart, ventalls, sarrions y demés cosas del ofici. Los flequers tallant mitjas lliuras de pa, que la gent de fora que las compra, sol guardar ben aconduhidas pera ferne present á la maynada quan tornan á casa... (¡l' ase que 'ls toch, menjar pa blanch!) Los adroguers ab las portas adornadas de ciris. Los sabaters y esclopeters ab sabatas y esclops... Tothom lluheix lo que té.

Los notaris no s' entenen de feyna conjuminant escripturas y arreglant capítols matrimonials. Y, está clar: tenint feyna 'ls notaris arreglant casaments, també 'n tenen los argenteters venent arracadas y anells de nuviatge. Y, tenint feyna 'ls argenteters venent joyas, també 'n tenen los confiters venent confits. En fí: es una cadena que segueix del un al altre.

Al cap del Pont s' hi posan los *arrenca-caixals*, venent «pomadas miraculosas, fabricadas ab la grassa de la pantera» y fent jochs de mans á fi d' atreure la atenció. Al costat dels *curanderos*, los ceguets que venen la relació d' algun crim, quinas escenas culminants duhen pintadas en una tela, que, á tall d' estandart, portan lligada en un parell de canyas... ¡Quín crits fan també 'ls cegos pera atraure á la gent!

—*¡Aquí verán, señores, como le cortó las rodillas y la metió dentro de un saco y la tiró por el balcón!... Cinco céntimos nada más, la relación del horrible crimen de un marido!... Cuaderno útil á todos los padres QUE TIENEN HIJOS!... Cinco céntimos, señores!...*—

Afegiu als crits de cegos y *xarlatans*, los dels *plata-y-oros*, los dels cedassayres y 'ls dels esmolets, é imaginéuvos la cridoria que tots junts arman.

..

Pero allí hont s' ha d' anar per veure 'l mercat de debó, es al Areny. Los pagesos hi son á mils. Tota aquella vora de riu sembla un camp de rosellas ab tanta barretina.

¡Si se 'n barata de moneda ab bestiar! Y qué estufats los pagesos quan se veuen ab las doblas de quatre que 'ls hi donan los negociants, á cambi de bous, vacas y badells!... Desseguida que estan llestos, corren á comprar alguns *goigs* per

la canalla, á la primera parada que 'n troban... Las paradas de goigs solen esser á qualsevol tros de paret en que no hi hagi cap obertura; los goigs están penjats d' uns fils, per medi de bossins de canya esquerdats, tots de restillera, barrejats ab estampas y romansos.

*
* *

A tot aixó, arriba 'l mitj dia y allavors lo tragí es al carrer de la Neu... Totas las casas que donan menjar, desde *Cal Nin* á *Can Falgueras*, son plenas de pagesos;... ¡éu! dels que han fet negoci. Los que no han pogut vendre, solen tornar-sen á casa ab lo ventre vuyt, y, si menjan quelcóm, sol esser, tot lo més, un pa petit, remullat ab cinch céntims de vi... y bon profit.

*
* *

Cap allá á mitja tarde, los pagesos comensan á emprendre 'l camí de casa seva: los uns, ab lo semblant rioler y set parells d' unsas á la butxaca; los altres, malhumorats, entornantsen lo bestiar que no han pogut vendre; las donas, ab los cistells dessembrassats de virám y fruyta, y embrassats de llquets, fregadors per la cuyna y altrás futesas; los joves, ab la vara de freixa á la má, la barretina de gayrell, lo brot d' alfàbrega á la orella y la mitja rialla als llabis, pensant en la llarga sentada que han tingut ab la xicota, al trobarla en lo firal, en la plassa ó en qualsevol carrer.

Aixís s' acaba 'l mercat, fent esclamar als que han fet negoci:—Vaja: que digan lo que vulgan: per mercats bons, á Girona.

J. MORATÓ Y GRAU

LAS TRES GRACIAS

(CUENTO MODERNISTA)

UNA vegada eran tres companys de formas elephantinas, ó millor dit hipopotámicas. Tan grassos y feixuchs eran los tres, que haurían pogut substituhir ab ventatja á las máquinas d' aixafar grava. Aquestos tres companys, en Bob, en Max y en Fox, anavan sempre plegats y tothom los coneixía per *las lres gracias*.

Donchs, vetaquí que las tres gracias s' enamoraren d' una sola y única persona, d' una donzella inglesa Miss Tery, alta, prima, blanca, neta y rossa. Semblava una escombra ahont s' hagués penjat una bata blanca y una perruca de cánem. Era un tipo ideal. ¡Cóm la estimavan en Bob, en Max y en Fox, las tres botas enamoradas del lliri blanch!

No podía ser dels tres la noya rossa porque no ho permet la lley, ni la dignitat de la dona inglesa. ¿Quí fou l' escullit? Aixó es lo que vull contarvos. Prench alé y segueixo. Escoltème.

A l' ombra d' un arbre del jardí de sa casa (propietat seva y que donava bon lloguer), un hermós dia de Primavera, estava Miss Tery llegint una novela, asseguda en un banch rús-

tich. Al costat d'ella son bufó gosset aprofitava 'l temps dormint com un ignoscentó qu'era; dalt del arbre piulejavan los pardals, las granotas del sortidor s'entretenían cantant creyentse solas, y no gayre lluny treballava 'l jardiner tot xiulant qualsevol cosa. Per la porta oberta del jardí entrá en Bob, la gracia enamorada número hú, y s'acostá á la hermosa com s'acosta un burínot á la llum... per cremarse las alas. No podent resistir lo viu impuls del amor, s'agenollá als peus de Miss Tery y digué: ¡Vos estimo! Callaren los pardals, las granotas y 'l jardiner, despertantse lladrá 'l gos y parlá Miss Tery. Mes ¡ay! *shoking*, feu ella, y li girá la esquena.

Lo pes natural del pobre Bob, aumentat ab lo d'aquella carbassa, feya que no pogués aixecarse de terra. Com una tortuga girada al revés, bregava ell en va pera aixecarse. La pulida donzella se 'n aná indignada d'aquell ridícol espectacle. Lo jardiner y un criat de la casa aixecaren al infelís aymador, qui vejé ja pera sempre més perduda la esperansa de ser correspost.

Com en aquest mon lo qu' es mal per l' un es bó per l' altre, la desgracia d' en Bob animá á n' en Max. Begué un dia unas quantas copas de *sherry* de bona marca, arreglá l' exterior de sa persona y aná á casa de la Miss demananti audiencia. Fou ben rebut y convidat á seure en elegant cadira de brassos. Miss Tery oferí á n' en Max una tassa de té. ¡Ab quina gracia li digué que s' acostés á la tauleta ahont ella mateixa volía servirlo! Entussiasmat s' aixecá en Max y, anava á dirli: vos estimo... pero 'ls brassos de la cadira l' apretavan com unas estenallas y com ell tenia 'ls seus curts y rodanxons, no podía arribar á desenganxarla. ¡*Shoking!* feu la inglesa y sortí de la sala.

Ab l' ajuda de tots los criats de la casa fou possible arrencar la cadira del cos d' en Max, no sens que hi quedessen los faldons com á penyora; pero ell no podía pensar més en renovar la visita.

A la tercera va la vensuda, pensá la tercera gracia, en Fox. Y, com era aficionat al export náutich, convidá á Miss Tery á fer una excursió en barca. Aceptá la noya y ell tingué l' honor de passejarla per la mar blava y de mostrarli sa habilitat en l' art de remar. Al cap de poca estona, sía perque anyorés á son gosset que no s' atreví á endúrselen de por de que 's ma-

rejés ó porque á n' ella no li probés lo moviment de la barca, la simpática donzella demaná que la tornés en terra ¡Ab quin delit remava en Fox!

No deixa de ser un mal devegadas tenir massa forza y ser massa feixuch. Ab una de las embranzidas, la barca's desfeu com un bolado y aymada y aymador caygueren á l' aygua. Mes ¡quina sor! Com estava tan gras, en Fox surava com una pilota de goma. Ab gran finesa oferí son bras á la hermosa y, ¡xip! ¡xap! l'acompanyá á la platja. Aquella vegada, Miss Tery no pensá en dir *shoking*, s' agafá bé del bras de son salvador y al cap de poch temps foren marit y muller.

Y com ell ha ben pescat
ara 'l cuento es acabat.

B.

JOCHS FLORALS—LA REGNA

A LA SR^{ta}. D.ª DOLORS SOL Y MESTRE, AB MOTIU DE SA PROCLAMACIÓ DE REGNA DE LA FESTA EN LO CERTÁMEN LITERARI CELEBRAT ENGUANY PER LA ASSOCIACIÓ CATALANISTA DE LLEYDA.

A trench d' auba d' ahir,
 aubas de festa,
corrían com á bojas
 las orenetas,
cridant de niu en niu
 ab veus alegras,
que á la filla del sol
 l' han feta regna.

Y l' ayre matinal
 que tremoleja
petonejant las flors
 quan las desperta,
deya per los jardins:
 —¿Sabeu, ponsellas?
A la filla del sol
 l' han feta regna.

Y quan després al sol
surt la donzella,
y homenatge li dona
cort de poetas,
mentres, besantla l' ayre,
las flors l' incensan,
volant, volant s' acosta
una oreneta,
que li diu ab veu dolça
prop de la orella:
— ¡Benehit siga'l niu
que fassis, Regna!

MAGÍ MORERA y GALICIA

Lo jorn ha obert los ulls; la primavera
envoltada d'aromas, ha esclatat;
badémli nostres cors, qu' es la primera
verge que 'ns ha besat.

Arraulit per lo fret, are 'm rebejo
en sas onas de llum y de dolsó';
ja res del mon envejo,
ni 'l rey es rich com jo.

Los carrers son plens de gent
gent que afanyosa va cap á un fi,
que 's mou tota al impuls d' un sentiment
més gran ó més mesquí.

Jo també vaig pel carré'
com morta fulla que va rodant
no sé d'ahont vinch ni ahont aniré
peró perxó vaig caminant.

Qu' es trist no sentí' un ideal
ni á l' hora de la mort un bés al front,
só la derrera nota d' un temporal
que 's pert sens deixá' estela per lo mon.

..

No aspiris, dols amor, l' ayre terral
que 'ns vé de la planura,
ell nos porta de vilas y ciutats
lo frenétich tragi, fins á eixa altura.

Ell nos diu que allí 's migra y 's consúm
la vida, en l' artifici,
que 's remou la inexperta joventut
enllojada pel pler, al llit del vici.

Ell nos porta la nota discordant
de plors y d' alegría,
ell apaga la flama palpitant
de la verge més bella, la poesía.

J. NOVELLAS DE MOLINS.

MELANGÍA

A l' aucellada aquest matí,
fent saltirons per 'llá y per 'llí,
pel prat massa l' he vista;
y al escoltar sos cants d' amor,
s' ha esbadellat mon pobre cor
perque t' he vist tant trista.

Bella nineta, mon delit:
¿per qué n' amagas dins ton pit
pena tan y tan negra?
Ni lo boscatje ab sa remor,
ni l' aucellada, ni una flor
sens tu mon cor alegre.

Avans te veyia prop del riu
mirant ton rostre bell, joliu
dins l' aygua que corría,
y encisador lo vent de mar
¡com nos abstreya en dols pensar
l' hermosa fantasía!...

Anant après boscatje endins,
de gayas flors y romanins
una garlanda 'n feyas,
y al ubriacarte ab sos flayrors,
sentía gelos de las flors;
mes, tú, nina, no ho veyas.

Sota d' un pí repós cercant
y per catifa boy trobant
la verda fondalada,
afalagant á cops tos rulls
negres, més negres que 'ls teus ulls,
vam fer dolsa parlada.

Boigs de frisansa ¿saps? après
fente enrojir lo primer bés
baixant l' estreta costa.
¡Sempre me 'n he de recordar!...
Ja comensava trist á anar
lo sol cap á la posta.

Bella nineta, mon delit:
¿per qué n' amagas dins ton pit
pena tan y tan negra?
¿Per qué no 't miro com avans?
¿Per qué al sentir del au los cants
no 't posas are alegre?

A l' aucellada aquest matí
fent saltirons per 'llá y per 'llí
l' he vista ¡y quín desori!...
Nineta aymada, mon tresor,
¡fes que s' acabi ta tristor!...
¡No vulguis que jo plori!...

turalesa es morta y cubierta del blanch sudari del hivernás; allavors no 'm sabría greu morir ab la companyía de tot lo qu' es mort... Mes lo qu' es mort reviscolará á la vinenta primavera... y jo?...

Per qué eixas ideas tristas quan tot me somriu? Las perlas de rosada lluheixen al sol com rubís, m' enlluhernan; los raigs del astre del dia furgan lo macíu verdós de la glorieta; una sageta llisca oblícua á través del fullám y posa sobre mon paper un rotllo com moneda d' or fí.

* *

Quina desgracia!... Las duas orenetas que niavan dins lo cel-obert, al graner de casa, feya una pila d' anys, de fills en fills, ens han deixat, no per llur culpa, per la nostra. Lo maí á trench d' alba comensavan llur xerroteig, y no paravan fins qu' era dia. Lo finestró del graner era sempre obert; havían fet lo niu entre dos cayrats; hi havia cinch ous. Un dia la criada, qu' era á casa de poch, tancá 'l finestró. Quin desespero las pobres mares! Volatejavan pel cel-obert, fregant ab llurs alas los vidres del finestró de hont sens dubte, veyan, á través, llur niu entre 'ls dos cayrats. Al segon dia no sentint-las més á refilar, vaig preguntar: ¿y las aurenetas, qué s' han fet? per qué 'ns han deixat? ellas tan amigas de casa!... Presentía una desgracia. Tot aquell dia vaig estar trist, pensant en ellas de tal manera que pugí al graner, y, al veure 'l finestró tancat ho vaig compendre tot. Ab una escala de gat vaig arribar al niu; los cinch ous eran frets, de la fredor de la mort... Pobres aurenetas! cuánt haurán suferit ans d' abandonar per sempre lo fruyt de llurs amors, y llurs tendres fillets que havían de néixer!...

Ara 'l finestró torna á ser obert, mes ellas no venen; potser ja no tornarán més; la primavera vindrá sens ellas. Ah! si sabés hont fan lo niu, las diría: veníu; us anyoro, us estimo, perdonéume, la culpa no es meva!...

* *

En mon jardí hi tinc flors aromàtiques, amigues de las abelles. Prop de la glorieta hi ha una mata florida de romaní, de resedá y pesos de olor, etc. Tan aviat com el sol s'estén pel jardí, y que las floretas totes plorosas de la rosada, obren llurs pétals, venen totseguit las abellas á saludarlas ab llurs besos d'amor. En efecte, la abella pren y fora de la flor sa sobreabundancia de vida que aquesta li prodiga ab carinyo. No deposita son fruyt dins la planta perque s'alimenti d'ella com fan la papallona y sa futura cuca; l'abella afalega la flor, y suaument li enmanlleua los preciosos materials que li serveixen á fer son artístich palau d'alabastre, d'ambre y d'or, hont naixerán sos fills... L'observar las relacions de las abelles ab las flors, sempre m'encanta. La flor dócil s'inclina y's presta als moviments del insecte; lo sagrari que tenia clos als vents, á l'ayqualera, á las miradas indiscretas, ella l'obra á sa estimada abella quina s'impregna de son pol-lén y porta al rusch son missatge d'amor. Las precaucions que pren la naturalesa pera velar als profans lo misteri que conté lo cálzer de la flor, no aturan gens l'atrevida escorcolladora quina's considera de la casa y no tem d'esser indiscreta. Las que observo voleyán sobre 'l romaní y pesos d'olor; llur cálzer es protegit per dos pétals com en casi totes las papillonáceas y llabiadas, que's juntan y forman cúpula; donchs l'abella entreobre delicadament lo casco del pesol d'olor, suslleua sa visera, y's fica tota ella dins son cálzer. Quan ne surt es tota groga de pol-lén.

Hi ha llochs preferits, horas benehidas hont la casta treballadora tot recullint, fa á mils matrimonis. En nostras costas marítimes, sobre las timbas abruptas hont vegeta ensá enllá un raquíich matoll florit, alguna floreta solitaria que ha furgat entre 'ls fulls, hont ben cert no aniríam pas á cercar eixos poétichs idilis, la humil floreta distilla pera l'abella un néctar més dols, y ella s'acata suaument baix lo pes de son ayador, y's redressa joyosa, tota alleugerida dels besos voluptuosos que ha rebut.

Calda y vaporosa es també la hora de la tarde que preceideix la posta del sol. Acariciada pels darrers raigs del astre del dia, humitejada sa corola del tebi zéfir, la flor fa com la nina un xich electrisada, exuberant de juvenesa que se sent víurer; li triga d'estimar; sas estambras s'esbadan; sos pistils s'estre-

meixen de desitg y sacudeixen llurs boyras d' encens. Que vinga prompte l' estimat en aquella hora deliciosa! Que vinga la benéfica abella! Que s' apoderi de son aroma que 'l ventíjol de la vesprada podria escampar! Que 'n fassi participar á las demes flors menos ricas qu' ella, iniciadas totas al hime-neo per llur petit pontífice alat.

L' abella sol ser matinera; somía las flors y li agrada sor-péndrelas quan ellas, endormiscadas, son reixondadas per un bes del sol. S' estremeixen baix aquell dols escalf, y, enten-dridas, se desprenen de lo que tenen de mellor; destil·lan mel gota per gota; ja están á punt de rebre l' abella; aquesta, tro-bant la dolsa ambrosia ben preparada, poca feyna li costará de recullirla; sas potas, los pels de son cos, groguejan de pol·len, y, ben provehida, pren sa volada vers lo rusch pera do-nar lo néctar que porta als seus fillets; teniu, menjéu, los diu, es lo preciós such, l' ánima de las flors. .

La missatgera de la primavera, llevat dels ametllers que floreixen sense tó ni só desde 'l Janer, y que sovint la fret mustiga, es la espinadella (arn, espineta, en francés *aubépine*, del llatí *alba*, blanca y *spina*, espina; arbret que pertany á la familia de las Rosáceas) (1).

No lluny de casa, ans d' entrar á la sureda, assobre un marge, hi ha un arn que compta molts anys de vida. Es tan torsut, tan atormentat pels vents que sa negra soca molt gros-sa, es casi seca; sols li restan tres brancas viuas enramadas; las altrás s' han mort una darrera l' altra per los frets del hivern que li han glassat la saba. Eixas brancas mortas, secas, mol-sudas, fan contrast ab la bonica verdor de las tres que li que-

(1) Los noms espineta y espinadella se comprén per las espinas de quinas está erissat; més lo mot *arn* es singular; de hont ve? Quina es sa etimologia? En lo diccio-nari d' en Lavernia trobo: arnas, planta perenne d' un peu á un peu y mitj d' alsada, fullas enteras y flors grans, blavas y en son centro grogas. Se cultiva per adorno en los jardins. Pero eixa planta no es l' arn espinós qual flor es tota blanca, y es además un arbust. Son nom botánich es *crataegus monogyna*, genero *calicifloras*, familia de las Pomáceas.

dan joves, robustas, malgrat la vellura del arbust. S'estenen sobre 'l marge formant un dosser ombrívol, atapahit, que no deixa passar los raigs del sol. L'arn es lo primer de florir; sas flors primerencas anuncian l'arribada del rossinyol; sos rams florits, sense fullas encara, tenen un aspecte virginal de puressa y de blancor agradabilíssim; llur flayra suau d'ametllas amargantas s'aspira ab delicia. Es la flayra més dolsa que 's coneix, y la més saludable, ja que un ram d'arn florit se pot deixar impunement nit y dia dins son pitxer plé d'aygua sobre la taula ó calaixera de la cambra. Es flayra que no excita los nervis com la flor de taronger, d'heliotropo, geránium, varas de Jessé y fins de violas, etc. En las horas de calor del mitj del dia hi solo anar á sentarme sota sas blancas floridas; hi passo horas llegint ó escribint, respirant lo dols aroma de sas flors. A voltas las blancas floridas acariciadas per l'oreig que ve de montanya deixan caurer sobre mon llibre una pluja de petals que guardo entre fulls. Fou sota món vell arn que vaig escriure *L'hereu Noradell*. Ja fa set anys... Deu meu com lo temps vola!...

Devegadas tancava 'l llibre per fumar un cigarret; entrava en la sureda, cullía un ramet de flors de bruch, farigola, sálvia y demás floretas que creixen á recés de las estepas, argelagas y espinavessas, quinas s'estenen dins lo bosch en atapahida catifa florida. Un dia 'm vaig topar ab un niu de formigas. Dret devant d'ellas las observava ab atenció, puig que per mí considero las formigas y las abellas com insectes dels més intel·ligents. La colonia era nombrosa; seguían la carretera trasada per ells de la qual cap s'apartava, anant y venint en corrúa com una professó, portant quiscuna vers lo niu un brí, un granet diminut, lo recapte de llurs fillets. Pertanyían á la familia de formigas rojencas que s'enfilan pels suros y tan mal li fan.

Una tarde calorosa, de xafagor, que no feya ni un alé d'ayre, al visitar mon niu de formigas, vaig presenciar una escena terrible, una batalla encarnissada, horrorosa, que no s'esborrará may de ma memoria. Un estol de grossas formigas negras caracterizadas per lo pich rojench de llur corselet havían vingut, no sé de hont, á lliurar batalla contra las formigas rojencas quinas devant lo perill que corrían havían totes eixit de llur soterrani per totas sas portas, una negror que

cobria tota la mota del niu, esparveradas pel temor de que aquells gegants que rondavan llur morada, portessen malas intencions de volguer robar llurs fillets, pero animadas per l'amor maternal, s'avansavan intrépidas, atacant l'enemich, despreciant la mort. Mort que á mí 'm semblava certera, ja que cada lladre, per sa estatura y gruixaria, ne feya sis de las formigas rojencas.

A la primera embestida veí en las petitas rojencas una destresa, una estrategia que'm deixá parat. Sis per sis s'apoderavan d'un dels gegants, subjectantlo, inmovilisantli una pota; duas li pujavan sus l'esquena, s'arrapavan á sas antenas, com gossos de presa ab lo toro, y ja no 'l deixavan més, de manera que 'l gegant aixís lligat per tots sos membres se tornava cos inert; semblava atonit; ja no confiava en la superioritat de sa forsa. Alashoras altrás venían posantse dessus ó dejús d'ell y li clavavan punyalada.

La escena que 'm mirava de prop era espantosa. Per interés que las petitas me mereixessen per llur heroicitat, llur fúria me causava horror. Me mirava ab llástima eixos pobres gegants garrotats, arrossegats, estiragonsats á dreta y esquerra per eixas onadas rabiosas, cegos, impotents, sense resistencia, com xays portats al escorxador.

Pero, de sobte, las negras se revingueren y totseguit se revifaren á la veu sens dubte de llur general que acabava de arribar su 'l camp de batalla escoltat de sa guarda de cos y de lo mellor dels seus batallons. Prompte la cosa cambiá d'aspecte; se llensaren enfurismadas sobre las petitas, y, en un obrir y tancar d'ulls, un estol de cadavres cubria 'l terror. Aquestas se defensaren ab valor; mes contra la forsa no 's pot res:

Pero, quina fou ma sorpresa al veure 'ls gegants ficarse dins lo forat del niu de las petitas, y eixirne quiscuna ab un ou entre sas estenallas; ou, dich mal, es larva que cal dir. Donchs l'estol de gegants invadí lo casal de las petitas per robar llurs fills encara embolcats en llur tendre tel. Eixas larvas un xich rosadas eran prou grossas y llisas, de manera que per pujarlas á dalt, los hi relliscavan de llurs garfis. Vist aixó, prengueren una determinació terrible, y fou d'arrancárloshi llurs bolquers y emportarse 'ls fills nusos; arrancamant dificultós, ja que la larva hi adera fortament, y sos membres re-

plegats son soldats entre ells; de manera que la ruptura 's feya ab nafras y trosseig. Aixís s' emportaven llurs membres palpitants y esquinats.

Horroritzat, rabiant de la fferocitat dels gegants que abusavan de llur forsa, volguí posar fí á aytal carnicería, recorrent á la inundació; pero ni unas ni altrás no 'n feren cas; cap deixá sa presa.

Al principi, al veure eix robo de criaturas, creya qu' era senzillament un rapte d' esclaus, que prou comuns son entre 'ls homes y las formigas; pero prompte compenguí que la cosa era més grave. Al esquinçar crudelment llur tendre bolqué que per ellas es condició de vida, donavan be á coneixer que poch se xautavan que visquessen; eran trossos de carn que s' emportavan, tendre recapte per llurs fills que s' havían restat á casa; criaturas grassas lliuradas totas vivas á l' aspre fúria de llurs fills magres y afamats. Alashoras vaig seguir eixos gegants desapiedats, y, guiat per llur carretera, trobí llur niu á quinze passos del niu de las rogenças. Totas caminavan depressa. Ben carregadas y provehidas de pitansa, desaparegueren dins llur forat, mentres que, assobre y al entorn de la mota del formiguer de las rogenças hi veyá un estol de ferits agonitzants, cossos miij partits palpitant encara, membres escampats, cadavres reblincats per las contorsions de la mort.

Me 'n vaig tornar sota mas brancas d' arn hont tenía mon llibre, y me dirigí á casa trist, pensívol, reflexionant sobre la escena que venía de presenciar. Eixa batalla entre formigas es ni més ni menos la batalla entre homes, lo combat de la vida que 's lliura entre tots los sers animats y en que guanya sempre el més fort; lo *struggler for life*, combat que desde que 'l mon es mon no ha parat may, desde el ser més petit al més gran.

Y la naturalesa se plau, á la primavera, á adornarse de sas més ricas joyas per engalanar eixas escenas de carruatge y de mort... Convením que aixó es ben trist...

C. BOSCH DE LA TRINXERÍA

15 Maig 1895.

LO NADAL DEL GUARDA-VÍAS

SA barraca era la primera que trova 'l tren quan surt de Girona y fuig cap á Fransa corrents, escapat.

Des d'ella veyia passar los trens diaris que van y venen, sens fer cas de las miserias humanas. Ovirava á primer terme 'ls arbres de la Devesa, que quan lo fullatje era atapatit li privavan de contemplar, perdut en mitj lo brancatje, lo curs turtuós del Ter y la barca y 'ls plans que á darrera se estenen, clapejats de pins, deixant veure la vermellor de la terra que 'ls manté. De sobre 'ls arbres veyia una renglera de montanyas blavencas y grisas, á voltas dauradas pel sol, que 's fonían entre calitjas vaporosas que las armonisavan més; y donant la volta las montanyas se li perdían á la esquerra, en un plá inmens, tallat per forta pinzellada, com mar y cel. Al altre costat las montanyas s'acostavan, s'acostavan, venint á raure á Montjuich y, sota aquest baluart, contemplava Girona aprop, casi tocantla. No més lo separava d'ella la vía, un canyar y uns horts frescos, verts, com en la primavera.

Y ell, lo guarda-vías, tot ho contemplava, tot ho notava, ara més que avans, y aquells arbres, aquellas montanyas, aquells plans, Montjuich, Girona, 'ls horts, lo canyar, la vía, tot lo que 'l rodejava ho mirava ab tristesa. Li recordava sos

millors temps, sa joventut, sa alegrí, son casori, sa muller, job sa muller!... Y melangiós, capficat, quan hagué passat lo tren de carga que furient se perdé en la reblincoya de Pedret, fugint vers Fransa, deixá caure descuydadament lo corn que lligat ab un cordó vert de son coll penjava y dirigí una trista mirada, plena de recorts, á son fillet, nen de quatre anys, de testa hermosa, de cabell negre, satinat y d' un mirar que se semblava al de sa mare.

—Pare ¿qué hi haurá *tió* aquest any?—

¡Pobre nen! Si sabessis l' espiná que clavas en lo llatzerat cor de ton pare.

—Ho probarém.—

Ho probarém, sí; mes ¡cóm ferho! ¡Si la María visqués! Quin munt de recorts llavoras. Feya un any qu' en aquella mateixa caseta de fusta, ab jardí sol ixent y en aquella mateixa nit, en mitj de riallas dels dos esposos y críts de goig del petit infantó, un escambell corcat havia tret de sa buydor un esplet de turrons, xocolata, roscas y xiulets no més que tustantlo ab lo mateix pal que portava las bayetas verdas y vermellas. Y ara... ¡cóm ho faría! Ella... jella no hi era! Per Tots-Sants li havia porta una corona al Cementiri y la penjá en una creu que del terror surtía, portant son nom, lo nom de sa esposa, de la que havia sigut sa alegrí, de la que feya sa ditxa y l' ajudava en las tascas de la vida, de la qu' era son amor y sa joya, la que li havia deixat aquell nen hermós que ara no més feya que recordarla y al mateix temps que li donava pena li endolcía las tristas horas de sa vida monótona, que miravan indiferents sas tristesas... ¡Cóm ferho ara sense ella!... ¡Qué trist! ¡Y eran las deu!... ¿Qué buydaría aquell escambell que no fossin recorts tristos que amarguessin més aquella nit que n' evocava de més ditxosas, passadas vora l' esposa, la parella amorosa que 'l pobre guarda veyá retratada en son nin? ¡La mateixa estampa d' ella! . Ja era tart, tot fosch, no més Girona resplandía. De totas las casas ne surtían llums may vistas y de sos carrers remors alegres, cants de Nadal, tochs de pandero y estriquetas, veus d' infant que commemoravan lo naixement del Redemptor. Tot lluhía, tot cantava, tot era festa, tot goig, tot animació en la ciutat; y allá en la barraca tot desolació, martiri, tristesa. La mare era morta, 'l paré desconsolat y 'l nen demanava:

—¿Qué 'm portará 'l bon Jesuset?

—No sé, fill, si...

—Potser desde 'l cel la mare 'm farà portar cosas.—

¡Pobre infant! Sí, demánali, que las mares pregan desde 'l cel, y en lloch dels petons y paraulas carinyosas que 't feyan riure aixugant ton plor, farà que l' escambell buydi lo qu' ella no 't pot donar.

—No sé, demánali; ves al llit, y quan hagi passat l' últim tren te cridaré.—

¡Al llit! Al llit no. No més s' adorm vora taula y 'ls somnis lo portan lluny. Tot ho veu de color de rosa, fresch y joyós y en mitj la boyra que l' embolcalla ovira un gros escambell que per sa panxa buyda á més no poguer un munt de juguinas de totas menas, tantas, que la caseta s' ompla. Ell no hi cap y corra á fora y desperta.

—¡Ja ho ha fet! diu esverat.

—No, te, proba si surt res.—

Y ab la mateixa bandera de las senyas, garroteja l' escambell. Aquest se tomba y deixa anar un piló de cosas que 'l fan somriure, al mateix temps que vora 'l pont s' ou un xisclet estrident, que repercuteix per l' ayre, seguit d' una remor sorda que s' acosta per moments.

Es lo tren de las onze que fa vía á Barcelona y com monstre esferehidor, ab dos ulls rubents que escampan foch y embolcallat en espessa fumarola, passa per devant la barraca, indiferent, corrent com lo llamp á tot vapor.

Després pare y fill tornan á dintre y aquellas juguinas los posan de bon humor á tots dos, obrint un curt paréntesis en sa trista y pobra existencia. Y es que Nadal es dols en mitj de las més amargas penas.

J. L. B.

Girona, Novembre 1894.

MARE Y FILL

—¡Ay, mare, si m' haguessin donat alas
pera poguer volar!...

—¿Qué farías, mon fill?

—Me 'n aniría,
solcant la inmensitat.

—¿Y deixarías sola á ta mareta?

—¿Sola, heu dit? Aixó may.

Tornaría algun dia, de sorpresa,
per darvos un abrás;

perque sento en mon pit ardenta flama
que m' está atormentant

y tinch ardent desitj de regoneixer
aquest mantell tan blau.

—¿Y si en ta ausència á ta pobreta mare
li fessen algun dany?

—No crech que Deu ho vulgui.

—¿Y si, al contrari,

tu ets qui sofrint está?

—No hi penseu, perque sé qu' us migraría
si visquessiu dubtant.

—Donchs y si per etzar vingués, com penso,
un dia malhaurat

en que, sens tu, jo morta d' anyoransa,
no fes més que plorar?

—Jo nó sé perque al fi ab vostras paraulas
al cor m' haveu tocat.

¡Oh! Ja no vull saber lo que s' amaga
detrás d' aquest cel blau,
perque lo viure' eternament prop vostre,
mare, ja 'm sembla aspiració prou gran.

ANGEL RIUS Y VIDAL

MAR ENDINS

AMITNI

Lo vent es en popa, la nit es serena,
lo cel es espléndit, l' horitzón es clar,
la lluna argenteja lo barco y las velas
y la mar retrata l' ombra de la nau.

¡Oh lluna bonica! Si allá en Barcelona
los ulls de ma mare s' enlayran á tú,
dígali que hi miro just en igual hora
perque penso ab ella y 'm moro d' enuig.

Dígali que sempre quant vaig á dormir
mós llabis mormolan aquella oració
que quan petit era ella va ensenyarme
¡oració divina que sé ben de cor!

Dígali que anyoro sos consells y besos,
dígali que sempre jo hi estich pensant
y que quan m' adormo y á la Verge prego
veig sos ulls dolços que m' están veillant.

J. NEGRE y FARIGOLA

Í N T I M A

Avuy al trepitjar la tomba teva,
he sentit fret al cor, mare estimada;
semblantme que allunyada de la terra,
prop la teva, mon ànima 's trobava.

De nou la llum vingué á la pensa mía,
y he vist que altra vegada tot sol era...
Mes, ¡ja 'n tinch prou!.. Ara ja sé la vía!..
Ja estich venint... mareta meva, espéram!

E. T.

QUADRET

En sent á Sant Joan los segadors tornavan
al Mas; vora la cénia las dallas esmolavan,
y al mitj de l' era duyan ramatge sech del bosch;
després cap al ratal tots á sopar venían,
y á més-poder menjavan, y á més-poder bebian...
Y anava fentse fosch.

De cop, entre la forta cridoria qu' aixordava;
lo munt de ramas secas en flamas s' esclatava,
fent moure com fantasmas las ombras dels pins grans...
Y vinga saltá' y corre per dintre de las eras...
De dalt de la torratxa jse 'n veyan de fogueras
pels masos dels voltants!

Després cap baix a mar tothom hi feya vía;
—no més la gran de casa quedava á la Masía—
y anavam á l' hermita de dalt del penyalar:
pujava 'l vell vicari, deya missa primera,
y tothom s' escampava per baix de la riera;...
y poch á poch venían las barcas de pescar.

F. BARTRINA

JUDAS

L' abím lo va engendrar per sort impía,
espurna del infern, l' infern semblava,
avar y envejós vil, malvat forjava
lo crím més horrorós que fer podia.

A dins lo pensament bullir sentía
com cráter d' un volcá que flamejava,
febrós, l' odi mortal qu' ayrat portava,
contra lo bon Jesús qu' ell aburría.

Traydor y enjelosit, ja res l' atura,
son cor qu' es negre cau y niu d' enveja,
lo plan executá per desventura.

Al vendre al Redemptor lo petoneja,
veyentlo mort en creu, ab má segura
s' argolla, y... lo seu cos lo vent brandeja.

JOSEPH SOLER.